

ATSAKINGO
LOŠIMŲ
VERSLO
ASOCIACIJA

MEMORANDUMAS

Azartinių lošimų paslaugos ir jų reguliavimas Lietuvoje

2025 m. Vasario 1 d.

TURINYS

I	Apibendrinimas	4
II	Azartiniai lošimai ir lošėjų tipai	5
III	Azartiniai lošimai Lietuvoje: paslaugos, organizatoriai ir ekonominė nauda	6
IV	Lošimų reguliavimas: tarptautinė praktika ir lietuviška patirtis	8
V	Nelegalūs lošimai Lietuvoje – opė problema	12
VI	Probleminio ir patologinio lošimo situacija Lietuvoje	14
VII	Atsakingo lošimų verslo asociacijos pasiūlymai	16

I Apibendrinimas

Azartiniai žaidimai yra tūkstantmetė žmonijos istorijos dalis ir patirtis, nurodanti, kad lošimus drausti beprasmiška, nes žmogaus prigimtis nori patirti azartą, tad draudimais dažniausiai sukuriama daugiau problemų, nei išsprendžiama.

Spartus ekonominės gerovės augimas, pandemija ir bendra paslaugų skaitmenizacija (kėlimasis į internetą), kartų kaita, pramogų pasaulio pokyčiai, lošimų technologijų raida buvo esminiai veiksniai, lėmę lošimo paslaugas ir jų vartojimą Lietuvoje per pastaruosius du dešimtmečius.

Lošimų reglamentavimas Europoje yra labai spalvingas. Kiekviena šalis ieško sprendimų pagal savo aktualią situaciją ar politinę konjunktūrą. Teiginys, kad „visur lošimų reguliavimas yra griežtinamas“, yra visai nepagrįstas.

Tad nėra valstybės, nuo kurios Lietuva galėtų „nusirašyti teisingą“ lošimų reguliavimą, bet yra tarptautiniu mastu pasiteisinę principai ir gerosios bei blogosios patirtys, į kurias turėtume atsižvelgti. Ir kaip rodo šimtmečių patirtis, lošimų naudos ir žalos balansas priklauso nuo valstybinio reguliavimo kokybės.

Protinga valstybė azartinių žaidimų veiklos reglamentavimu siekia užkirsti kelią galimoms socialinėms ir finansinėms grėsmėms bei šiuo tikslu nustato lošimo paslaugų teikimo sąlygas ir apribojimus. Protinga valstybė draudimais siekia neperlenkti lazdos, nes pernelyg dideli legalios rinkos suvaržymai (didžiuliai mokesčiai ar labai sudėtingas paslaugų pasiekiamumas vartotojams) skatina atsirasti nelegalių lošimų paslaugų paklausą ir pasiūlą. Šioji, tyrimų duomenis, Lietuvoje jau viršija 25 % legalios rinkos apimties, o tai reiškia didžiulę žalą viešajam interesui ir valstybės biudžetui. Mūsų valstybės labai ribotos pastangos užkardyti nelegalius lošimus kol kas davė atitinkamai labai menkus rezultatus.

Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos pateiktais duomenimis, lošimų verslas (be loterijų) 2023 m. sumokėjo 72,74 mln. eurų mokesčių, o ši suma per dešimtmetį išaugo 3,2 karto. Didesnę šios sumos dalį sudaro specialūs lošimų mokesčiai, tačiau sektorius šalies biudžetą pildo ir tradiciniais pelno, gyventojų pajamų, pridėtinės vertės ir kitais mokesčiais (į minėtą sumą nėra įtrauktos įmokos „Sodrai“). Tad iš viso vien per praėjusius 10 metų lošimų sektorius valstybės biudžetą papildė beveik 400 mln. eurų!

Nepaisant atskirų situacijų (p. Kaco ar „BaltCap“ / p. Stepukonio istorijos), kurios kenkia lošimų organizatorių įvaizdžiui, sukelia visuomenės reakciją ir paskatina politikus imtis „greitų sprendimų“, lošimų organizatorių veikla griežtai reglamentuota ir labai griežtai kontroliuojama, o esminių nusižengimų taisyklėms rutininėje bendrovių veikloje pasitaikė jau labai seniai.

Atsakingi lošimų verslo nariai supranta savo teikiamų paslaugų socialinį jautrumą ir būtinybę jas reglamentuoti. Atsakingo lošimų verslo asociacijos nariai nėra suinteresuoti probleminiu lošimu, nes tai turi ilgalaikes neigiamas pasekmes visuomenei ir sektoriui. Asociacija neprašo reguliavimo liberalizavimo ar mokesčių sumažinimo. Asociacija prašo nedaryti skubotų ir gerai neapgalvotų reguliacinių sprendimų, kurių pasekmės gali būti gerokai kitokios, nei buvo pirminės intencijos. Asociacija prašo kokybiško socialinio dialogo, kurio metu būtų rastas kompromisas tarp valstybės, vartotojų, visuomenės ir sektoriaus.

Neprognuojamas ir priešiškas reguliavimas pradės stumti iš Lietuvos legalius lošimų organizatorius, kurie sumoka kasmet

dešimtis milijonų eurų mokesčių į valstybės biudžetą. Jau dabar dalies lošimų organizatorių veiklos rezultatai yra neigiami. Tačiau tai nereiškia, kad lošimų pasiūla mažės, jei vienas ar kitas organizatorius nutrauks veiklą. Pasiūlą stimuliuoja paklausa, o šioji tikrai nėra vien sukurta esamų lošimų paslaugų reklamų, kurias absoliuti Lietuvos gyventojų dauguma yra mačiusi, tačiau lošimuose dalyvauja labai maža visuomenės dalis (100 000–150 000 žmonių), kuri 2023 m. išleido vidutiniškai 90 eurų asmeniui.

Lietuvoje nėra jokios esminės lošimų problemos – nėra jokių objektyvių duomenų, kurie patvirtintų teiginį, kad „Lietuva prasišioja“. Lietuvos probleminio ir patologinio lošimų rodikliai yra išsivysčiusių šalių ilgamečių duomenų ir vertinimų intervale. Pastaruosius aštuonerius metus augęs Apribojusių savo galimybę lošti registre esančių asmenų skaičius taip pat neliudija lošimų problemos. Išaugusio atsirbojimų masto paaikškinimas yra paprastas – daugiau žmonių pabando lošimų paslaugas, daugiau ir atsirboja supratę, kad šios paslaugos ne jam. Jei žmogus kreipiasi į registrą, vadinasi, jis adekvačiai vertina savo elgseną, tad tikėtina, jog tik dalis besikreipiančių asmenų yra tikri probleminiai lošėjai.

Tai, kad situacija nėra bloga, patvirtina ir pačios Lošimų priežiūros tarnybos 2023 m. veiklos ataskaita, kuri nurodo, jog probleminio lošimo rodiklis, palyginti su 2022 m., sumažėjo nuo 2,6 iki 2,2, tai yra 0,4 procentinio punkto. Šios institucijos strateginiame plane buvo planuotas mažėjimas 0,1 procentinio punkto, tad situacija apčiuopiamai pagerėjo?

Tad kaip ir nebuvo objektyvaus poreikio 2024 metais inicijuoti naują lošimų reguliavimo pertvarką? („BaltCap“ / p. Stepukonio istorija labiausiai susijusi su nesuveikusiais pinigų plovimo prevencijos saugikliais ir nelegaliais lošimais.) Deja, bet 2024 metų naujų azartinių lošimų reguliacinių iniciatyvų visuma pratęsė menkai duomenimis grįsto, nenuoseklus, neprognuojamo azartinių lošimų reguliavimo tradiciją, kuri pastaruoju metu susiklostė mūsų šalyje. Kaip deklaruojamus probleminio lošimo masto mažinimo (iki šiol ir taip mažėjusius) tikslus padės pasiekti tokios priemonės, kaip baudų lošimų organizatoriams padidinimas 100 kartų ar precedento neturinčių įgaliojimų suteikimas Lošimų priežiūros tarnybai? Asociacijai tenka konstatuoti, kad, nepaisant lošimų reglamentavimui reikiamų specifinių žinių ir pasekmių jautrumo, socialinis dialogas tarp rinkos dalyvių ir valstybės institucijų, atsakingų už lošimų reguliavimo politiką, įgyvendinimą ir kontrolę, per praėjusius metus buvo labai ribotas ir nebuvo kokybiškas. Rinkos dalyvių nuomonės apie efektyvias priemones probleminiam lošimui mažinti valstybė paklausti pamiršo. Kaip ir pamiršo atsižvelgti į absoliučią daugumą šio verslo asociacijų pasiūlymų pastarųjų dviejų reguliavimo pertvarkų metu.

Mes nuoširdžiai norime, kad azartiniai žaidimai, laisvalaikio praleidimo būdas ir pramogų industrijos dalis, būtų efektyviai ir skaidriai reguliuojami – taip suvaldomos socialinės rizikos bei sukuriama reikšminga nauda šalies biudžetui ir ekonomikai. Asociacija yra pasirūžusi aktyviai bendradarbiauti atsakant į įvairius iššūkius, kuriuos įvardijame šiame memorandume. Tikimės, kad mūsų kvietimas pradėti socialinį dialogą bus priimtas, o pats dialogas bus konstruktyvus ir rezultatyvus.

Kas yra azartiniai lošimai

Gali atrodyti, kad azartiniai lošimai – tai mūsų laikų išradimas. Vis dėlto azartinių lošimų istorija prasidėjo daugiau negu prieš 5 000 metų.

Istorikai faktų apie azartinius lošimus atranda senovės Egipto mitologijoje, antikinės Graikijos veikaluose, senovės Indijos epuose ar Kinijos raštuose. Kai kurių rūšių lošimai paskendo istorijos tėkmėje, kiti, priešingai, kito, tačiau pasiekė mūsų laikus.

Taigi azarto žaidimai – labai senas tradicijas turinti ir visame pasaulyje paplitusi pramoga, dažniausiai lošiančiajam nesukelianti socialinių ar finansinių sunkumų, tačiau daliai į lošimus įsitraukusių asmenų gali kilti nepageidautinų pasekmių.

Rinkų tyrimo bendrovės „Research and Markets“ duomenimis, 2023 m. pasaulinė lošimų rinka siekė 774 mlrd. JAV dolerių, o iki 2030-ųjų užaugs iki trilijono JAV dolerių. Dėl šių pinigų vyksta ne tik verslo, bet ir valstybių, matančių galimybę papildyti biudžetus ir sukurti darbo vietų, konkurencija.

Lietuvos Respublikos Azartinių lošimų įstatymas azartinį lošimą apibrėžia taip: „Žaidimas arba abipusės lažybos pagal nustatytą reglamentą, kurių dalyviai, siekdami piniginio laimėjimo, savo noru rizikuoja netekti įmokėtos sumos, o laimėjimą arba pralaimėjimą lemia atsitiktinumas, kokio nors įvykio arba sporto varžybų rezultatas.“

Psichologai, tyrinėjantys azartinių lošimų specifiką, įveda patikslinančią apibūdinimą. Jie teigia: „Tai yra žaidimas iš pinigų ar kito materialaus atlygio, rezultatą dažniausiai lemia atsitiktinis įvykis.“

Azartas – tai stiprus emocinis susijaudinimas, kurį formuoja išankstinis galimos sėkmės laukimas. Psichologai pastebėjo, kad atlygis yra vienas svarbiausių dalykų, keliančių azartiškumą.

Kitas azartinių lošimų elementas – atsitiktinumas. „Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje“ jis aiškinamas kaip reiškinys, neturintis objektyvios ir aiškios priežasties. Atsitiktinumo negalime numatyti, išmatuoti, pasverti ir paaiškinti, tačiau galime tikėtis, kad rezultatas bus būtent toks, kokio mes norime. Pavyzdžiui, lošdami ruletę, mes neturime jokių galių numatyti, ant kurio skaičiaus sustos kamuoliukas, neturime jokios veikiančios teorijos, padėsiančios jį nuspėti, todėl lieka tik tikėtis, kad tai bus būtent tas skaičius, ant kurio mes pastatėme pinigų sumą.

LOŠĖJŲ TIPAI

Pagal įsitraukimo į lošimus pobūdį ir intensyvumą bei galimas rizikas lošėjai skirstomi į šias grupes: rekreacinių lošėjų, profesionalių lošėjų, probleminių lošėjų, pataloginių lošėjų.

- **Rekreacinių lošėjų grupė.** Šiai grupei priskiriama absoliuti dauguma lošiančių asmenų, kuriems lošimas yra pramogos forma, nekelti neigiamų pasekmių. Dažniausiai lošiama draugų ar kolegų kompanijoje, lošimai nėra dažni, pralošiamos sumos dažniausiai nedidelės.
- **Profesionalių lošėjų grupė.** Tai lošėjai, kurių pagrindinis tikslas yra išlošiami pinigai, o ne patiriamas malonumas. Dažnai lošimas gali užimti labai daug jų gyvenimo laiko, neretai tai gali būti pagrindinis pragyvenimo šaltinis. Ekspertai teigia, kad profesionalūs lošėjai nuo rizikos ar pataloginių lošėjų grupės aiškiai skiriasi geru impulsų valdymu, psichologiniu stabilumu ir stipriais streso įveikos įgūdžiais, leidžiančiais jiems nedaryti tipinių lošėjų mąstymo klaidų ir be reikalo nerizikuoti.
- **Probleminių lošėjų grupė.** Tai rizikos grupės lošėjai, kurie lošia, peržengdami sveikos pramogos ribas. Jiems lošimas užima ženklų laisvalaikio dalį, lošimui paskiriama didelė ir neretai per didelė asmeninių finansų suma. Dėl šių priežasčių asmenų socialiniame gyvenime – šeimoje, draugų rate ir t. t. – atsiranda problemų. Dažnai tokie asmenys bando atsilošti – lošdami tikisi susigrąžinti jau išleistas lėšas. Probleminių lošėjų grupei priskiriami asmenys dar nėra priklausomi nuo lošimo, tad gali lengviau sustoti nei priklausomybę turintys asmenys. Lošimui tampant svarbia gyvenimo dalimi, nesiimant reikiamų priemonių, priklausomybės rizika didėja.
- **Pataloginių lošėjų grupė.** Kaip ir kitų priklausomybių atveju, tai asmenys, nebepajėgiantys be pagalbos atsakyti jiems žalingos lošimų veiklos, nepaisant rimtų neigiamų pasekmių šių asmenų finansams, profesiniam ir socialiniam gyvenimui. Tokie asmenys sunkiai valdo savo impulsyvų norą lošti, nesugeba kontroliuoti jo trukmės, intensyvumo ir pan. Neurologinių tyrimų duomenimis, daliai asmenų lošimas aktyvuoja tas pačias smegenų struktūras kaip psichoaktyviosios medžiagos, taip pat pastebimi tam tikri biologiniai veiksniai, kurie didina priklausomybės tikimybę (kaip ir priklausomybių nuo alkoholio ar narkotinių medžiagų atvejais).

Daugiausia pinigų lošimų pramogoms skiria turtingų išsivysčiusių šalių gyventojai. Pagal asmeniui per metus tenkančią lošimams išleistų pinigų dalį ryškiai išsiskiria Australija (vidutiniškai 1 190 eurų asmeniui), tarp pirmaujančių yra Airija (543 eurai), Kanada (525 eurai), Suomija (511 eurų), Italija (478 eurai), Norvegija (414 eurų). Lietuvoje, Valstybės duomenų agentūros duomenimis, vienas suaugęs asmuo 2023 m. lošimams išleido vidutiniškai 90 eurų.

Azartiniai lošimai Lietuvoje

XXa. lošimų verslas tapo sparčiai augančio masinių pramogų verslo dalimi, kai vis didesnei žmonijos daliai patenkinus bazinius poreikius kilo potyrių paklausa, sparčiai plėtojanti turizmo, restoranų, renginių ir kitų laisvalaikio formų sektorius. Ši tendencija iš turtingų Vakarų valstybių pastaraisiais dešimtmečiais itin sparčiai plito į kitus turtingesnius pasaulio regionus, tarp jų ir į Rytų Europą bei Lietuvą. Socioekonominiai dėsniai paaiškina ir augančią lošimų apyvartą Lietuvoje – vis turtinčiau gyvenanti mūsų šalies visuomenė vis daugiau išleidžia pinigų pramogoms, daliai žmonių renkantis lošimų pramogą.

Lietuviškas lošimų verslas savo modernią istoriją rašo nuo XXI a. pradžios, kai 2001 m. priėmus Azartinių lošimų įstatymą lošimai buvo legalizuoti – tapo galima steigti kazino, lošimo automatų salonus ir lažybų punktus. Šie du praėję dešimtmečiai yra pažymėti daugybės politinių, ekonominių, socialinių veiksmų ir permainų, formavusių nuolat besikeičiantį lošimų verslo peizažą.

Spartus ekonominės gerovės augimas, pandemija ir bendra paslaugų skaitmenizacija (kėlimasis į internetą), kartų kaita, pramogų pasaulio pokyčiai, lošimų technologijų raida buvo esminiai veiksniai, lėmę lošimo paslaugų pokyčius Lietuvoje per pastaruosius du dešimtmečius.

Pirmi viešai prieinami duomenys apie Lietuvos lošimų verslo apimtį yra 2003 m. įmonių finansinės ataskaitos, kurios nurodo 51 mln. eurų pajamų – gana įspūdinga suma tų laikų Lietuvoje, taip pat padedanti įsivaizduoti prieš tai pogrindyje veikusią lošimų apimtį. 2009-aisiais į Lietuvą atsiritusi pasaulinė finansų krizė parodė, kad sunkmečiu sumažėja gyventojų skiriamų pinigų pramogoms – lošimų verslo apimtis tais metais smuko 24 proc.

Pastarasis esminis pokytis lošimų sferoje įvyko 2016 m. įteisinus nuotolinius (internetinius) lošimus. O COVID-19 pandemija ir karantinai tapo lūžio tašku šios lošimų rūšies populiarėjime, bet tolesnę nuotolinių lošimų augimo tendenciją lemia ir keletas kitų priežasčių. Didelė dalis kasdienių paslaugų persikėlė į skaitmeninę erdvę ir vartotojai įpratę ja naudotis. Jauni lošėjai, vadinamųjų Y ir Z kartų atstovai, užaugę skaitmeninėje aplinkoje, apskritai kur kas mažiau linkę leisti laiką tradiciniuose lošimo namuose prie lošimo automato

ar ruletės nei jų tėvai. Išmanusis telefonas tampa svarbiausia lošimų vieta, o finansinės technologijos ir momentiniai mokėjimai suteikia galimybę lošti bet kur ir bet kada. Sparčiai auganti lošimų rinkos grupė yra moterys – lošimai atsikrato vyriško laisvalaikio stereotipų.

Tradicinių lošimo namų ir automatų salonų padėtį iliustruoja ir įrenginių skaičius. 2004 m. Lietuvoje buvo 654 lošimo stalai, o pernai – jau tik 94. A kategorijos automatų skaičius piką pasiekė 2008-aisiais (1 090 įrenginių), o pernai jų buvo 592. Atsparesni pokyčiams B kategorijos automatai, tačiau ir šis verslas traukiasi: 2016-aisiais Lietuvoje buvo 3 805, o pernai – 3 442 B kategorijos lošimo automatai. Tokią antžeminių lošimų paslaugų vartojimo ir teikimo dinamiką lemia objektyvios (kartų kaita, paslaugų ir pramogų skaitmenizacija, kt.) ir subjektyvios (nepalankios šiam segmentui valstybinio reguliavimo pasekmės) priežastys.

Ekspertai neabejoja, kad globalios tendencijos ir toliau lems sparčią lošimų verslo plėtrą internete. Lošimų verslas ypač koncentruosis į išmaniuosius įrenginius ir lošimų telefonais dalis augs sparčiausiai, nors dabar didžiausia pasaulinių interneto lošimų dalis tenka asmeniniams kompiuteriams.

KAS YRA KAS?

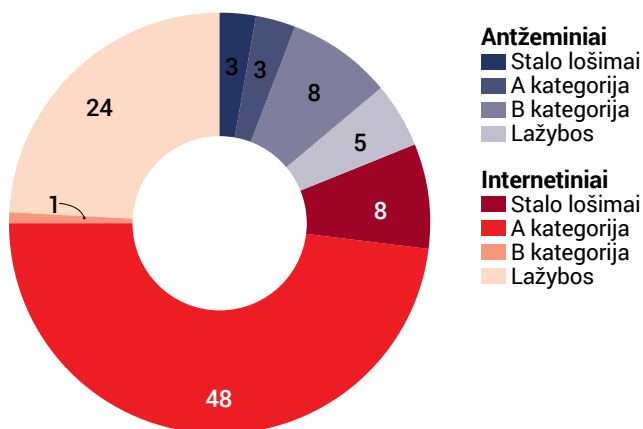
- Įvairios azartinių lošimų licencijos šiuo metu išduotos keturiolikai bendrovių, tačiau aktyvią veiklą vykdo dvylika: „Top Sport“, „Olympic Casino Group Baltija“, „Tete-a-tete kazino“, Lošimų strateginė grupė, „Amber Gaming“, VSGA, „Unigames“, „Baltic Bet“, „Limonas“, „Novogaming Vilnius“, „Nesė“ ir „Party Casino“.
- Daugelis jų veikia keliuose lošimų srityse. Lažybų ir B kategorijos automatų segmente veikia po aštuonias įmones, nuotolinius lošimus turi teisę organizuoti dešimt, kazino – trys bendrovės.
- Registrų centro duomenimis, trys iš dvylikos bendrovių 2023 m. dirbo nuostolingai.

SVARBIOS LOŠIMŲ SAŲOKOS

- **B kategorijos automatai** yra riboto laimėjimo, kai didžiausia statoma suma negali viršyti 0,5 euro, o laimėjimas negali būti daugiau kaip 200 kartų didesnis už statomą sumą, vieno lošimo trukmė – ne mažesnė kaip 3 sekundės.
- **A kategorijos lošimo automatuose** statymai nėra ribojami. A kategorijos automatų laimėjimų fondą turi sudaryti ne mažiau kaip 90 proc., o B kategorijos automatų – ne mažiau kaip 80 proc. visos įmokų sumos. A kategorijos automatai gali būti įrengiami tik lošimo namuose (kazino), o B kategorijos – ir tam skirtuose salonuose.
- **Interneto svetainėse lošimo automatai** taip pat skirstomi į A ir B kategorijas, B kategorijos automatams ir lažyboms taikomas 18, kitiems lošimams – 21 metų cenzas.

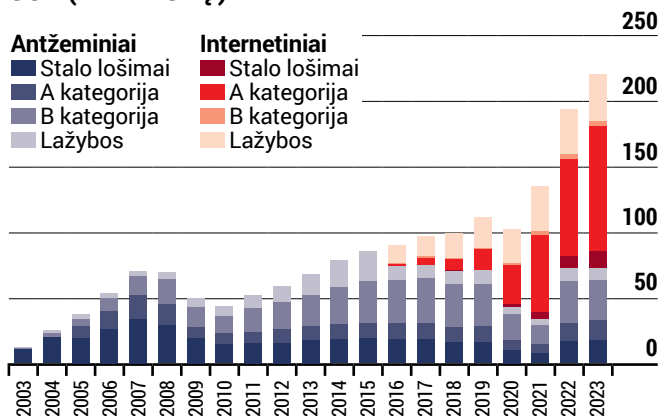
- Lošimų ir loterijų sektoriuje dirba apie 2 500 asmenų. Remiantis Valstybės duomenų agentūros duomenimis, lošimų ir loterijų sektoriuje dirbančių žmonių vidutinis mėnesinis atlyginimas visais metais viršijo šalies dirbančiųjų atlyginimų vidurkį.
- Pažymėtina, jog lošimų organizatorių sukuriamos darbo vietos lemia samdos poreikius ir kituose aptarnaujančiuose sektoriuose. Skaičiuojama, kad 100-ui lošimų organizatorių darbuotojų aptarnauti sukuriama dar apie 30 darbo vietų kituose verslo sektoriuose.
- Antžeminių lošimų organizatorių veikla tiesiogiai susijusi su poreikiu tinkamai paruošti patalpas ir užtikrinti kokybišką bei saugų paslaugos teikimą. Visa tai lemia investicijas į nekilnojamąjį turtą, urbanistinės aplinkos gerinimą, viešojo maitinimo, viešbučių ir kitų verslų palaikymą.

1 2023 M. LOŠIMŲ RINKA, PAJAMŲ DALIS (PROC.)

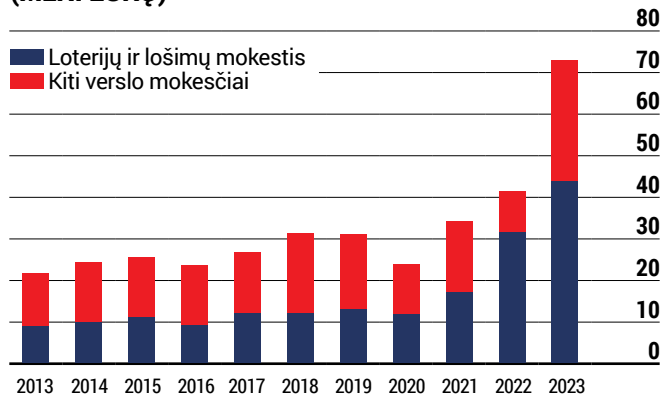
Šaltiniai: LPT, įmonių ataskaitos

2 LIETUVOS LOŠIMŲ RINKOS PAJAMOS, GGR (MLN. EURŲ)

Šaltiniai: LPT, įmonių ataskaitos

3 LOŠIMŲ BENDROVIŲ SUMOKĖTI MOKESČIAI (MLN. EURŲ)

Pastaba: 2013–2015 m. lošimų organizatorių sumokėtos rinkliavos ir kiti mokesčiai nurodyti kartu su loterijų organizatorių sumokėtais mokesčiais.
Šaltinis – Finansų ministerija

LOŠIMŲ INDĖLIS Į ŠALIES EKONOMIKĄ IR BIUDŽETĄ

- Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos pateiktais duomenimis, lošimų verslas (be loterijų) pernai sumokėjo 72,74 mln. eurų mokesčių, o ši suma per dešimtmetį išaugo 3,2 karto (žr. grafiką Nr. 3). Didėsne dalį sudaro loterijų ir lošimų mokestis, tačiau sektorius šalies biudžetą pildo ir tradiciniais pelno, gyventojų pajamų, pridėtinės vertės ir kitais mokesčiais. Į šią sumą nėra įtrauktos įmokos „Sodrai“.
- Nuo 2025 metų sausio 1 d. įsigaliojo Loterijų ir lošimų mokesčio įstatymo pakeitimai, kuriais lošimų mokesčio tarifas dar kartą didinamas nuo 20 iki 22 proc., tad prognozuojama, kad į valstybės biudžetą bus surinkta dar apie 4,4 mln. eurų papildomų pajamų.

IV Lošimų reguliavimas

TARPTAUTINĖ PRAKTIKA

Azartiniai žaidimai – visame pasaulyje paplitęs laisvalaikio praleidimo būdas ir pramoga bei ekonominė veikla, kuri skirtingose pasaulio valstybėse reguliuojama ir reglamentuojama labai įvairiai.

Visi sutinka, kad lošimai nėra įprasta ekonominė veikla. Tai specifinė ūkinė veikla, galinti generuoti rimtas pajamas į valstybės biudžetą, tačiau turinti rizikas, ypač socialines, jei valstybės reguliacinė politika, jos įgyvendinimas ir kontrolė yra menki, aplaidūs ar neefektyvūs.

Lošimų reguliavimas priklauso nuo tokių faktorių kaip azartinių žaidimų vieta šalies tradicijose, vartojimo kultūra ir specifika, rinkos sanklodos, reguliavimo istorija ir strategija bei kita.

Lošimų rinkos ir jas reguliuojančios taisyklės yra skirtingos netgi atskirose Europos Sąjungos valstybėse, ką ir kalbėti apie kitas pasaulio šalis. Europos Komisija lošimus priskiria paslaugų sektoriui, turinčiam laisvę teikti paslaugas, jei tos teisės nėra apribotos valstybės narių reguliavimo, kuris visgi turi atitikti bendrą Europos Sąjungos teisę. Taigi visos valstybės narės pačios nustato reguliavimo politikos tikslus ir atitinkamas politikos įgyvendinimo priemones.

- Lošimų reglamentavimas Europoje yra labai spalvingas – nuo labai liberalios Maltos iki konservatyvesnių Šiaurės šalių. Kiekviena šalis ieško sau sprendimų pagal aktualią savo situaciją ar politinę konjunktūrą. Teiginys, kad „visur lošimų reguliavimas yra griežtinamas“, yra nepagrįstas. Yra šalių, kurios griežtina reguliavimą ar atskirus jo epizodus. Yra šalių, kurios pasuka liberalizavimo keliu: Japonija 2018 m. legalizavo kazino, JAV tais pačiais metais legalizavo sporto lažybas, Suomija nuo 2027 m. naikina valstybės monopolį ir į lošimų rinką kviečia privatų kapitalą.

Tad nėra valstybės, nuo kurios Lietuva galėtų nusirašyti teisingą lošimų reguliavimą, bet yra tarptautiniu mastu pasiteisinę principai ir gerosios bei blogosios patirtys, į kurias turėtume atsižvelgti. Ir kaip rodo šimtmečių patirtis, lošimų naudos ir žalos balansas esmingai priklauso nuo valstybinio reguliavimo kokybės.

Protinga valstybė azartinių žaidimų veiklos ir paslaugų reglamentavimu siekia užkirsti kelią galimoms socialinėms ir finansinėms grėsmėms bei šiuo tikslu nustato lošimo paslaugų teikimo sąlygas ir apribojimus. Protinga valstybė draudimais siekia neperlenkti lazdos, nes pernelyg dideli legalios rinkos suvaržymai (didžiuliai mokesčiai ar labai sudėtingas paslaugų pasiekiamumas vartotojams) skatina atsirasti nelegalią pasiūlą ir jos paklausą.

Visus azartinių žaidimų teisinio reglamentavimo tikslus galima skirstyti į ekonominius ir socialinius. Pagrindinis azartinių žaidimų reguliavimo **socialinis tikslas** yra išlaikyti žaidėjų dalyvavimą šiuose žaidimuose sveikame pramogavimo lygyje. Žaidėjas neturėtų įsitraukti į lošimus per daug, nes jam gali kilti finansinių, priklausomybės, švaistomo laiko ir kitų problemų. Tad šis tikslas apsaugoti vartotoją siekiamas įvairiomis priemonėmis, kaip azartinių žaidimų reklamos ribojimu, žaidėjų amžiaus cenzu nustatymu, žaidimo prieinamumo ribojimu, atsakingo žaidimo kontrolės priemonėmis, atsiribojimo nuo žaidimų mechanizmo sukūrimu ir panašiomis. Tačiau šios priemonės turi sudaryti logišką, pagrįstą objektyviais duomenimis, periodiškai peržiūrimą reguliacinį modelį. Pagrindinis azartinių žaidimų reguliavimo **ekonominis tikslas** – reikšmingos valstybės biudžeto pajamos. Tad protingos valstybės sėkmingai išspręstas uždavinys yra gebėjimas subalansuoti šių dviejų tikslų siekį.

LOŠIMŲ RIBOJIMO PRIEMONIŲ TAIKYMAS TURI RĒMTIS KELIAIS PRINCIPAIMS:

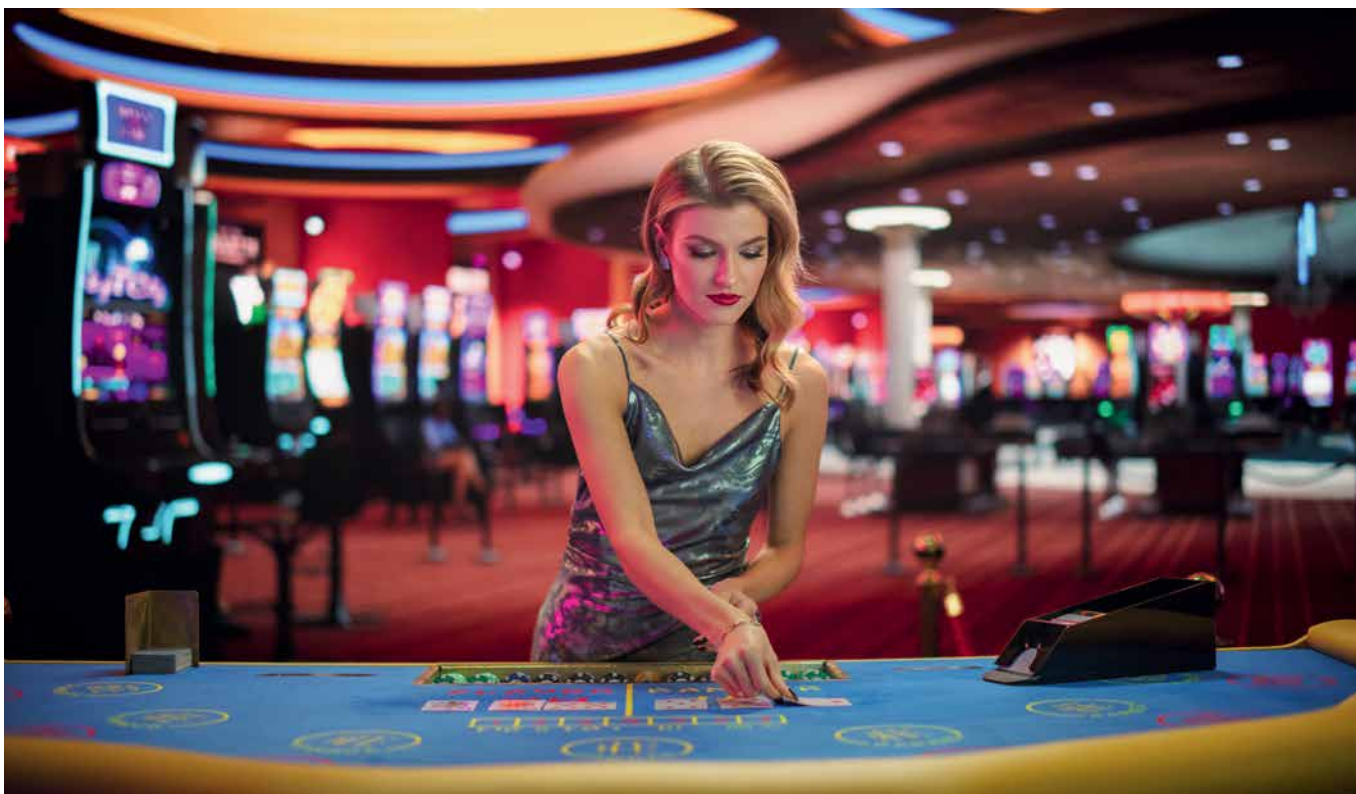
- proporcingumo** – kuo didesnis žaidimo azartiškumas, įsitraukimas, potencialus socialinės rizikos lygis, tuo taikomos priemonės yra griežtesnės ir labiau ribojančios organizatorių ir žaidėjų (parametrinis reguliavimo modelis);
- realumo** – priemonė turi efektyviai spręsti, aiškiai apibrėžtą uždavinį, o ne būti ribojimu dėl ribojimo;
- visuotinum** – kuo griežčiau yra suvaržoma legali lošimų rinka, tuo dar griežčiau valstybė turi kovoti su nelegalia lošimų pasiūla, nes kitaip dalis vartotojų numigruos į nereguliuojamą šešėlį, o tai sukels žalą valstybės biudžetui ir kitų problemų.

LIETUVIŠKA PATIRTIS

Lietuvoje azartiniai lošimai buvo legalizuoti 2001 m. Pagrindinis legalizavimo tikslas – panaikinti tuo metu klestėjusią nelegalią lošimų pasiūlą, pakeisti ją legaliai teikiamomis, reguliuojamomis, mokesčius mokančiomis paslaugomis. Lūkesčiai, kad nelegalias paslaugas iš rinkos išstums legalūs lošimai, išsipildė.

Lūkesčiai dėl to, kad įvairiais ribojimais (amžiaus cenzas, įsisteigimo ribojimai, A ir B lošimų kategorijos) bus suvaldytos galimos neigiamos socialinės pasekmės, iš esmės irgi pasiteisino,

nes Lietuva naudojo parametrinio reguliavimo modelio principus – nuosaikesni lošimai turėjo mažesnius ribojimus.

Tad nuo legalizavimo 2001 m. lošimų verslas ir jo reguliavimas apie 15 metų tekėjo gana ramia vaga. Tačiau praėjusio dešimtmečio antroje pusėje viešojoje erdvėje pradėta gana energingai eskaluoti lošimų grėsmės tema, kuri rėmėsi keliais skaičiais – augančiomis lošimų bendrovių pajamomis ir 2017 m. pradėjusio veikti Apribojusių savo galimybę lošti asmenų registro duomenimis.

Kodėl taip nutiko? Paaiškinimų yra keletas. 2016 m. Lietuvoje buvo įteisinti nuotoliniai (internetiniai) lošimai, kurie jau buvo gana plačiai, bet nelegaliai paplitę – siūlomi užsienyje veikiančių bendrovių. Situacija buvo panaši, kaip ir 2001-aisiais įteisinus kazino, – paaiškėjo, kad Lietuvoje žmonės nori lošti ir lošia, nepaisydami prieš tai buvusio draudimo.

Lietuva tik 2016-aisiais įteisinio internetinius lošimus ir gerokai vėlavo Europos kontekste. Lietuvoje jau sparčiai plito internetiniai lošimai, teikiami užsienio bendrovių, neturinčių licencijų veikti Lietuvoje, todėl nesilaikančių jokių apribojimų. Tad pradėjus šias paslaugas teikti Lietuvoje, daug žmonių vietoj nelegaliai veikiančių užsienio bendrovių pasirinko legalias lietuviškas. Paaiškėjęs lošimų paplitimo mastas, nors Europos kontekste tai nebuvo įspūdingi skaičiai, išgąsdino atsakingus asmenis – reguliuotojas išsigando, prasidėjo aktyvi vieša ir nevieša komunikacija, kad „tauta prasišlo“, nors duomenys rodė, kad nesame niekuo ypatingi nei lošimams skiriamomis lėšomis, nei problemineis lošimais.

Nuotolinių lošimų augimą ypač paspartino COVID-19 pandemijos karantinai, kai ilgas mėnesius neveikė fizinių pramogų, taip pat lošimų, vietos, ir labai sustiprėjusi bendra paslaugų migravimo į internetą tendencija. 2020–2021 m. nuotoliniai lošimai tapo daugiausia vartotojų išlaidų generuojančia azartinių žaidimų rūšimi.

Karantinų sukeltas socialinis sąmyšis, nauji lošimų vartotojai reikšmingai prisidėjo prie didėjančio pateiktų prašymų skaičiaus Apribojusių savo galimybę lošti asmenų registre, kuri administruoja Lošimų priežiūros tarnyba. Tačiau prašymų skaičiaus dinamika niekaip tiesiogiai neįrodo, kad lošimai tapo reikšminga socialine problema ar kad konkretus žmogus, pateikęs prašymą, yra probleminis, juo labiau patologinis lošėjas. Daugiau žmonių pabando lošimus – daugiau jų supranta, kad ši pramoga yra ne jiems, ir atsiriboja.

Deja, tačiau neturint patikimų duomenų apie galimą probleminio lošimo mastą ir tiksliai jo priežastis, labiausiai veikiamas žmonių grupės ir pan., užsisuko naujų lošimų reguliavimo pakeitimų „malūnas“. Per pastaruosius penkerius metus Azartinių lošimų įstatymas buvo keičiamas 30 kartų tiek pavienėmis iniciatyvomis, tiek dviem „pervarkomis“, tačiau visais atvejais neatlikus jokių poveikio vertinimų, neanalizuojant jau buvusių pakeitimų pasekmių, iš esmės nesitariant su socialiniais partneriais, politinio buldozerio principu.

Absoliučiai visos šios naujos lošimų reguliacinės iniciatyvos buvo nauji ribojimai ir draudimai legaliems azartinių žaidimų paslaugų teikėjams. Didelė dalis šių iniciatyvų buvo menkai pagrįstos priežasčių ir pasekmių analize, taip nesilaikant kokybiškos teisėkūros principų.

Finansų ministerija yra nurodžiusi, kad loterijų ir lošimų sektorius nėra siejamas su valstybės pažangos siekių įgyvendinimu, atitinkamai šio sektoriaus strategija Lietuvoje nerengiama (tai Finansų ministerijos atstovai nurodė 2023 m. balandžio mėn. vykusiuose klausymuose Seime). Kitaip tariant, mūsų valstybė neturi ilgalaikės loterijų ir lošimų reguliacinės politikos, kas yra akivaizdu iš šalies stebint azartinių žaidimų reguliavimą. Tuo tarpu pastaraisiais metais lošimų ir loterijų sektorius Lietuvoje kasmet

sumoka daugiau kaip 70 mln. eurų įvairių mokesčių, yra sukūręs kelis tūkstančius darbo vietų, remia sportą bei kultūrą ir kitaip prisideda prie šalies ekonominės gerovės.

Lošimų sektorių kuruoja ir jo reguliacinę politiką formuoja Finansų ministerija kartu su Seimo Biudžeto ir finansų komitetu. Šių institucijų tikslas – tvarūs šalies finansai ir visų mūsų gerovės augimas. Tačiau situacija paradoksali – šios institucijos labai menkai kreipia dėmesį į chaotiškos lošimų reguliacinės politikos pasekmes šalies biudžetui. Tuo tarpu Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Socialinių reikalų komitetas lošimų reguliavime iš esmės nedalyvauja – ar tai patvirtina, kad nėra jokių rimtų duomenų, kad lošimų socialinės pasekmės Lietuvoje būtų reikšmingos?

Tad nevykusių „progrinių iniciatyvų“ nuolat pastaraisiais metais „tobulinti“ reguliavimą esmine priežastimi vienareikšmiškai galima įvardinti ilgalaikės azartinių žaidimų reguliacinės politikos ir aiškių reglamentavimo principų nebuvimą mūsų šalyje. Akivaizdu, kad reglamentavimas turėtų būti grįstas patikimais duomenimis apie rinkos sanklodą, vartojimo tendencijas ir egzistuojančių neigiamų socialinių pasekmių tiksliai apimtis ir jų priežastis, tačiau šiuo metu to nėra.

Lošimų reguliavimas Lietuvoje 2021–2024 m.

PIRMOJI PERTVARKA

2021–2024 m. kadencijos Seimo pirmosios lošimų pertvarkos formalus iniciatorius buvo šios kadencijos pabaigos nesulaukęs ir iš Seimo pasitraukęs Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partijos atstovas Mykolas Majauskas. Jo inicijuota pertvarka buvo keistas priemonių rinkinys, kuris labiausiai buvo grindžiamas ekonominiais argumentais – buvo skelbiama, kad permainų tikslas yra „liberalizuoti rinką ir pritraukti naujų rinkos dalyvių bei padidinti ekonominę naudą“. Buvo pakeista lošimų organizatorių licencijavimo tvarka, padidinti mokesčiai lošimams ir loterijoms. Kartu buvo uždraustos legalių lošimų skatinimo priemonės, o tai tapo konkurenciniu pranašumu nelegaliems lošimams. Buvo pakeista ir antžeminio lošimo vietų leidimo gavimų tvarka, kuri, ekspertų vertinimu, dar labiau paskatino antžeminių lošimų nuosmukį Lietuvoje ir kelia pagrįstą abejonių dėl jo išlikimo po 2027 m., kai visoms antžeminių lošimų vietoms reikės gauti naujus leidimus atskirose Lietuvos savivaldybių tarybose. Ši pertvarka įvyko buldozerio principu, jokio socialinio dialogo su rinkos dalyviais ar ekspertais nebuvo. Ar po pertvarkos Lietuvos rinkoje atsirado bent vienas naujas užsienio operatorius ar rinkos dalyvis? Atsakymas – ne.

- Menko pagrįstumo reguliacinės iniciatyvos vis labiau apsunkino prieigą prie legalių paslaugų, dėl to daliai vartotojų tapo patraukliau naudotis nelegalių nuotolinių lošimų organizatorių paslaugomis, kurios nėra niekaip ribojamos. Skaičiuojama, kad 2021–2023 m. nelegali rinka išaugo nuo 15 iki 25 % nuo bendros lošimų paslaugų rinkos apimties.

ANTROJI PERTVARKA

Pastarasis Lietuvoje prieš lošimus nukreiptas dar vienas vėjus kilo po Šarūno Stepukonio istorijos – jis įtariamas pasisavinęs 40 mln. eurų iš „BaltCap“ fondo valdomų įmonių, o dalį jų pralošęs. Deja, dėmesys nukrypo ne ten, kur nukeliavo pinigai, – p. Stepukonis 15 mln. eurų pralošė Estijos bendrovės „OB Holding 1“ tinklalapyje, kuris Lietuvoje turėjo būti neprieinamas, nes minėta bendrovė neturėjo licencijos organizuoti lošimus Lietuvoje, taigi teikė nelegalias lošimų paslaugas.

Tačiau kažkodėl visas dėmesys ir energija buvo nukreipti į legalius lošimus, kurie ir taip yra griežtai reglamentuojami ir reguliuojami. Tad „BaltCap“ skandalas ir atsakomybės už atskirus jo epizodus klausimai yra reali priežastis antrosios praėjusioje Seimo kadencijoje įvykusios lošimų pertvarkos. Tad kas buvo nuspręsta – kokie priimti Azartinių lošimų įstatymo pakeitimai?

Buvo priimtas *de facto* visiškas lošimų reklamos draudimas bei labai apribota rėmimų komunikacija, ką negatyviai įvertino ekspertai, rinkos dalyviai, sporto bendruomenė ir žiniasklaida. Kodėl – nelegalūs lošimai liks vieninteliai reklamuojami, sumažės sporto rėmimai.

Tai, kad lošimų reklamos buvo daug ir ji yra erzinti, tam yra paprasti paaiškinimai. Visų pirma, reklama yra tokia, kokiai jai leidžia būti įstatymas. O jis leidžia minėti tik prekių ženklą ir paslaugos pavadinimą, todėl reklamos yra trumpos ir nekūrybingos. Tuo tarpu konkurencinga rinka skatina gana didelį komunikacijos intensyvumą, nes jokie kiti būdai pasiūlyti vartotojams lošimo paslaugas Lietuvoje nėra galimi (2021 m. buvo uždraustos lošimų rinkodaros / skatinimo priemonės). Reklama nėra pirminė ar absoliuti priežastis, kodėl žmonės lošia. Lošimo paslaugų reklamas yra matę bene visi Lietuvos gyventojai, tačiau šias paslaugas vartoja tik labai maža jų dalis.

Norint mažinti probleminių lošimų, reikalingas kompleksinis požiūris – būsimų ir esamų lošimų paslaugų vartotojų edukacija, probleminio lošimo prevencija ir protingi reguliaciniai svertai, minimizuojantys socialines lošimų rizikas.

Buvo padidintas specialus lošimo mokestis nuo 20 iki 22 proc. Šį kartą mokesčio padidinimo priežastimi deklaruojamas poreikis žiniasklaidai kompensuoti dėl lošimų reklamos draudimo negausimas pajamas, tačiau? 2021 m. buvo deklaruojama, kad tuomet dėl padidinto lošimų mokesčio gautos lėšos bus skirtos probleminio lošimo prevencijai, tačiau taip neįvyko.

Buvo suvienodintas amžiaus cenzas visų rūšių lošimams – naudotis lošimo paslaugomis bus galima tik nuo 21 metų.

Buvo pritarta pasiūlymui per metus lošimuose, lažybose ir totalizatoriuose žmogui išleisti iki 15 proc. deklaruotų metinių pajamų. Nedeklaravusiems pajamų siūloma lošimams skirti ne daugiau kaip du vidutinius šalies darbo užmokesčius. Tai reiškia, kad ateityje Lietuvoje atsiras lošėjo kortelė su galimų pralošti sumų apribojimais – naujoji Vyriausybė turi pateikti Seimui šios priemonės įgyvendinimo mechanizmą iki 2026 m. sausio 1 d. Tai turbūt pirmas kartas Lietuvos teisėkūroje, kai įstatyme atsiranda idėja-sąvoka, kurią pavedama detalizuoti būsimai Vyriausybei ir ją įpareigojant ateityje pateikti tos idėjos turinį ir veikimo taisykles. Visiškai neaišku, kokia priemonės nauda viešajam interesui, kokios pasekmės vartotojams, tik aišku, kad tai naujas ribojimas legaliai veikiančiam verslui.

- Šiuo metu ES šalyse nėra vieningos loterijų ir lošimų reklamos reglamentavimo praktikos, nes esmingai skiriasi ir reguliavimas. Pavyzdžiui, Italija bei Latvija pastaraisiais metais nusprendė priimti visišką lošimų reklamą draudžiančius įstatymus, tačiau iš esmės iškart susidūrė su smarkia nelegalių lošimų plėtra.

Viename pakeitimų numatyta, kad kazino, lošimo salonuose, lažybų punktuose turės būti už probleminio lošimo nustatymą atsakingas darbuotojas, privalės pildyti probleminio lošimo registracijos žurnalą. Tačiau nėra aišku, kas suteiks kvalifikaciją, leidžiančią nustatyti, kad asmuo lošia nekontroliuojamai, taip pat nenurodoma, ar tai galės daryti esamas salono ar lažybų punkto darbuotojas, ar reikės samdyti atskirą specialistą.

Kitame pakeitime numatyta lošimų bendrovėms taikyti itin griežtas sankcijas už taisyklių pažeidimus, numatoma, kad

baudos išaugs nuo 10 tūkst. iki milijono ar daugiau eurų. Tačiau kaip drastiškas baudų padidinimas padės kovoti su probleminiu lošimu? Jokių pagrįstų priežasčių didinti baudas nėra. Per daug metų nebuvo nė vienos situacijos, kad būtų pripažinta, jog lošimų organizatoriaus padarytas pažeidimas yra tyčinis. Dauguma LPT sprendimų skirti baudas yra apskūsti teismui. Tai reiškia, kad dalis sprendimų gali būti pripažinti neteisėtais. Be to, ši aplinkybė rodo, kad lošimų organizatoriams skiriamos baudos yra reikšmingos, priešingu atveju jie LPT sprendimų neskūstų ir susimokėtų skirtas baudas. Kita vertus, tai, kad beveik visi LPT sprendimai yra skundžiami teismui, indikuoja teisės aktų taikymo ir interpretavimo problemas – dėl menko teisės aktų aiškumo LPT ir lošimų organizatorių požiūris, ką reiškia viena ar kita nuostata, išsiskiria. Ir šiame kontekste staiga atsiradęs pasiūlymas didinti baudas iki tokio lygio, kad vienas pažeidimas pavers didelę dalį rinkos dalyvių nuostolingai veikiančiais, yra labai stebinantis.

Ekspertams taip pat kyla klausimas, kaip probleminių lošimų mažins Lietuvos valstybės institucijų sąraigoje precedento neturintis pakeitimas, numatantis, kad kontrolės institucija, Lošimų priežiūros tarnyba, dalyvautų formuojant valstybės politiką azartinių lošimų veiklos organizavimo ir kontrolės srityje.

Apibendrinant galima teigti, jog atsakyti, kodėl būtent tokį pasiūlymų paketą sudėliojo LR Finansų ministerija ir LPT, labai keblu, tačiau, ALVA vertinimu, toks paketas neatitinka viešojo intereso ir probleminio lošimo mastui mažinti turės menką įtaką.

Daugelio Europos valstybių patirtis rodo, jog perteklinis legalių lošimų paslaugų ribojimas, nesant rimtų prevencinių-edukacinių pastangų ir esant lengvai prieinamai nelegaliai pasiūlai, neduoda norimo efekto mažinti probleminių lošimų, o sukuria prielaidas nelegalių paslaugų vartojimui augti.

- Vien deklaruojamos pakeitimų paketo prielaidos yra, švelniai tariant, netikslios. Ministerija teigia, jog lošimų organizatoriai nesilaiko Atsakingo lošimų gairių rekomendacijų, tačiau jos sektoriui buvo pateiktos tik 2023 m. rudenį, o Finansų ministerija apie naują planuojamą pertvarką paskelbė 2024 m. vasario mėn. kaip atsaką į įsibėgėjusio „BaltCap“ ir p. Stepukonio skandalo dalį, susijusią su lošimais. Paketo pateikimo metu finansų ministrė Gintarė Skaistė teigė, jog pakeitimų paketas neužkirs kelio naujoms galimoms istorijoms, panašioms į p. Stepukonio. Tai yra tiesa, nes p. Stepukonis didžiąją sumos dalį pralošė nelegaliame kazino. Juolab jo atvejis išskirtinis – turimi duomenys leidžia teigti, kad p. Stepukonis galimai nebuvo nei patologinis, nei probleminis lošėjas, jo elgesio motyvai buvo kiti. Tad kyla klausimas: kodėl yra teikiamas šis paketas, kurio priemonės jau dubliuoja esamas arba yra akivaizdžiai neefektyvios probleminio lošimo atžvilgiu ir neaišku kaip įgyvendintinos?

V Nelegalūs lošimai

Atsakingo lošimų verslo asociacija jau porą metų aktyviai siekia atkreipti politikų ir kompetentingų valstybės institucijų dėmesį į nelegalių lošimų pasiūlos mūsų šalyje iššūkį, kuris yra labai rimta socialinė, ekonominė, saugumo problema. Tačiau iki pastarojo meto atsakingos valstybės institucijos šiam iššūkiui rimto atsako nieiškojo.

- 2024 m. pavasarį Finansų ministerijos bei LPT parengtame ir Seimui pateiktame pakeitimų pakete, kurio tikslas yra mažinti probleminį lošimų šalyje, nebuvo nė vienos priemonės, nukreiptos prieš nelegalių lošimų pasiūlą. Tuo tarpu gegužės 9 d. Vyriausybė priėmė neigiamą išvadą dėl Seimo narių iniciatyvos, kuria buvo siekiama gerokai sugriežtinti baudžiamąją atsakomybę už nelegalių lošimų organizavimą Lietuvoje. Bet 2024 m. birželio 26 d. Teisės ir teisėtvarkos komitetas priėmė neigiamą sprendimą šios iniciatyvos atžvilgiu.

Nelegalūs lošimai buvo viena iš priežasčių, kodėl Lietuvoje 2001 m. buvo įgyvendinta lošimų legalizacija, išsprendusi nelegalios pasiūlos problemą. Tačiau nelegalių lošimų pasiūla vėl pasirodė praėjusio dešimtmečio viduryje, kai pradėjo populiarėti nuotolinių (internetinių) lošimų paslaugos, kurios Lietuvoje buvo įteisintos 2016 m. Tuometis internetinių lošimų įteisinimas šį kartą nelegalios pasiūlos nepanaikino.

Tai lėmė keletas priežasčių – dėl mūsų šalyje esančios griežtos legalių azartinių lošimų reguliavimo politikos nelegalūs organizatoriai nuolat rasdavo būdų, kaip būti patraukliams potencialiems vartotojams. Kita vertus, su nelegalia pasiūla ir jos reklama virtualiojoje erdvėje kovoti yra sunkiau nei fiziniėje. Intensyvią nelegalių organizatorių veiklą viešojoje erdvėje imtasi nagrinėti dar 2017 m.

Deja, nuo to laiko nelegalios pasiūlos problemos mastas tik didėjo. Pavyzdžiui, 2021 m. bendrovė „H2 Gambling Capital“ atliko

tyrimą, kurio rezultatai parodė, kokią Europos nuotolinių lošimų rinkos dalį sudaro lošimai licencijuotose ir nelegaliose svetainėse. Lošimų priežiūros tarnyba, bendradarbiaudama su Danijos Karalystės azartinių lošimų priežiūros tarnyba „Spillemyndigheden“, gavo ir viešai paskelbė minėto 2021 m. bendrovės „H2 Gambling Capital“ tyrimo rezultatus, kurie parodė, jog nelegalių lošimų paslaugų vartojimas Lietuvoje tais metais sudarė apie 15 proc. legalių lošimo paslaugų apimtį. Visos šios nelegalios paslaugos buvo ir yra nuotoliniai (internetiniai) lošimai.

Atsakingo lošimų verslo asociacija 2023 m. kartu su tyrimų bendrove „Spinter tyrimai“ atlikto gyventojų sociologinį tyrimą dėl nelegalaus lošimo masto lošiant azartinius lošimus internete Lietuvoje, kurį visuomenei viešai pristatė 2024 m. sausio 9 d. Tyrimo rezultatai parodė, kad nelegalių lošimų rinkos dydis Lietuvoje siekia apie 25 proc. legalių lošimų rinkos. Beveik ketvirtadalis lošėjų lankosi nelegaliose lošimų svetainėse, o net 69 proc. apklaustųjų pripažino turėję žaidimo patirtį lošiant nelegaliose svetainėse. Lošėjai naudojami nelegalių lošimų skatinimo ir rinkodaros priemonėmis, kurios Lietuvoje yra draudžiamos. Tyrimas taip pat atskleidė, kad tik trečdalis apklaustųjų geba teisingai identifikuoti legalias svetaines.

Nesutramdoma nelegalių lošimų pasiūlos žala viešajam interesui yra didžiulė. 25 proc. nelegalių paslaugų vartojimo apimtis reiškia, jog užsienio šalių nelegalių lošimų organizatoriai gauna apie 50 mln. neteisėtų pajamų, ir tai sudaro apie 20 mln. eurų į valstybės biudžetą negautų įplaukų įvairių mokesčių pavidalu.

Socialinės žalos piniginei išraiška yra sunkiau apskaičiuojama, tačiau akivaizdi. Į nelegalius lošimus įsitraukia paaugliai ir jaunimas, kuriems yra numatytas 21 m. amžiaus barjeras legalių nuotolinių lošimų atžvilgiu. Taip pat Apribojusių savo galimybę lošti asmenų registras tampa riboto efektyvumo priemone, nes asmuo, save apribojęs nuo legalių lošimų, niekaip nėra apribotas dalyvauti nelegaliuose lošimuose.

Saugumo aspektas – niekas tiksliai negali pasakyti, kas yra tos užsienio bendrovės, kurios organizuoja nelegalius lošimus mūsų

šalyje. Tačiau aišku, kad jos gauna prieigą prie asmeninių ir finansinių Lietuvos piliečių – asmenų, kurie vartoja nelegalias paslaugas, todėl yra pažeidžiami, – duomenų. Yra rimta rizika, jog nelegalių lošimų organizatoriai gali būti susiję su tarptautiniu organizuotu nusikalstamumu, teroristinėmis organizacijomis ar Lietuvos Respublikai priešišku valstybių specialiosiomis tarnybomis.

KOKIOS YRA NELEGALIŲ LOŠIMO PASLAUGŲ VARTOJIMO AUGIMO PRIEŽASTYS?

Nelegalios lošimų paslaugos yra tikslingai nukreiptos į Lietuvos vartojus – tinklalapiai yra lietuvių kalba, kaip ir jų reklamos, sklidai pasitelkiami Lietuvos *influenceriai* ir pan. Dauguma atvejų vyksta realus lošimo paslaugos suteikimas – vartotojams yra išmokami laimėjimai ir kt., todėl dažniausiai užmezgamas santykis su vartotojais.

Vartotojų požiūriu nelegalios lošimų paslaugos gali būti vertinamos netgi kaip patrauklesnės nei legalios. 2021 m. buvo dar kartą sugriežtintos legalių lošimų rinkodaros priemonės – uždraustos visos lošimų skatinimo priemonės. O nelegalūs lošimai vartotojams suteikia *bonusus*, nuolaidas, nemokamus lošimus ir kitus paskatinimus.

Nelegalių lošimų pasiūla yra aktyviai reklamuojama, nesilaikant jokių legalių lošimų reklamai taikomų apribojimų. 2019 m. buvo priimti Azartinių lošimų įstatymo pakeitimai, kuriais lošimo bendrovių reklama buvo uždrausta, paliekant tik galimybę reklamuoti prekių ženklą ir lošimų rūšį, o nelegalūs lošimų organizatoriai savo reklamose gali pateikti bet kokius teiginius.

Kaip nurodė ALVA atliktas anksčiau minėtas tyrimas, ženkli dalis vartotojų netgi nesugeba atskirti legalių lošimų paslaugų nuo nelegalių, ir tai nėra labai keista, nes dalis nelegalių lošimų organizatorių savo svetainėmis imituoja legalių organizatorių prekės ženklus ir pan.

Nelegalių lošimų pasiūla yra gausi ir lengvai prieinama. Nereikia jokių specialių žinių ar įgūdžių norint susikurti paskyrą ir pradėti naudotis paslaugomis nelegalių organizatorių, kurie aptarnauja ir Lietuvos bankų bei *fintech* įmonių mokėjimo korteles.

ESAMŲ KOVOS SU NELEGALIA LOŠIMŲ PASIŪLA PRIEMONIŲ (NE)EFEKTYVUMAS

Valstybės taikomos nelegalios pasiūlos užkardymo priemonės, tai yra Lošimų priežiūros tarnybos inicijuojami ir teismo sprendimu blokuojami nelegalių organizatorių tinklalapiai, yra labai menko efektyvumo.

Šiuos teiginius pagrindžia ALVA atlikti ir antstolio protokoluoti faktinių aplinkybių fiksavimo atvejai, įvykdyti 2022 m. gegužės 11 d., 2022 m. rugsėjo 2 d., 2024 m. gegužės 15 d.

Protokoluose konstatuojama, kad Lietuvoje galima prisijungti prie Lošimų priežiūros tarnybos užblokuotų lošimų interneto svetainių, užsiregistruoti, įsinešti pinigų į savo lošimų sąskaitą, atlikti statymus bei atlikti kitus veiksmus. Taip pat konstatuojama, kad nelegaliose svetainėse reklamuojami *bonusai*, prizai, akcijos, nuolaidos, t. y. įvairiais būdais skatinama lošti. Taip pat konstatuojama, jog Lietuvoje azartinių lošimų nelegalios veiklos interneto puslapių blokavimas yra nominalus, šių puslapių blokavimą labai lengva apeiti, tokiuose interneto puslapiuose Lietuvos azartinius lošimus ribojančių teisės aktų normų nepaisoma, t. y. nestebimas lošėjo amžiaus cenzas, gautinos pajamos iš azartinių lošimų, netikrinama, ar asmuo yra įtrauktas į sąrašą asmenų, kurie apribojo savo galimybę lošti. Šie atvejų fiksavimo protokolai buvo pateikti Finansų ministerijai ir Lošimų priežiūros tarnybai.

Nepaisant didelio nelegalių lošimų problemos masto ir akivaizdumo, atsakingos valstybės institucijos, Finansų ministerija bei Lošimų priežiūros tarnyba, iki pastarojo meto nesiėmė jokių esminių priemonių minėtai problemai spręsti.

Finansų ministerija problemą pripažįsta, tačiau teigia nerandanti naujų tinkamų priemonių. Lošimų priežiūros tarnyba, jos ilgamečio vadovo V. Daukšio (nuo 2016 m.) vardu, neigia problemos mastą ir teigia gerai atliekanti savo darbą. Tačiau skandalingai pagarsėjusi p. Stepukonio istorija, kai minėtas asmuo pralošė iš „BaltCap“ fondo galimai pasisavintus pinigus, dar kartą paneigia tokius teiginius. P. Stepukonis pralošė apie 15 mln. eurų Estijos bendrovės „OB Holding 1“, valdančios prekės ženklus „Olympic casino“ ir „Olybet“, estiškame tinklalapyje, kuris Lietuvoje turėjo būti neprieinamas, nes minėta Estijos bendrovė neturi licencijos teikti lošimų paslaugas Lietuvoje (ją turi Lietuvoje registruota bendrovės antrinė įmonė „Olympic Casino Group Baltija“). Kaip suprantama, minėtas estiškas lošimų tinklalapis veikia pagal Estijos Respublikos reguliavimą, kuris yra žymiai liberalesnis tiek reglamentavimo, tiek mokesčine prasme nei mūsų šalyje.

Anksčiau išdėstytos problematikos kontekste Atsakingo lošimų verslo asociaciją labai nustebino Finansų ministerijos atsakas į didėjančias probleminio lošimo apimtis Lietuvoje ir p. Stepukonio istoriją, turint omenyje, kad šios abi situacijos turi tiesiogines sąsajas su nelegalia lošimų pasiūla mūsų šalyje. Finansų ministerijos ir Lošimų priežiūros tarnybos 2024 m. paruoštame ir Seimui pateiktame įstatymų pakeitimo pakete nebuvo nė vienos priemonės, nukreiptos prieš nelegalius lošimus. Visos siūlomos priemonės, kaip ir iniciatyva uždrausti lošimų reklamą, fokusuojasi tik į legaliai paslaugas teikiančių, griežtai kontroliuojamą, mokesčius mokantį verslą. Akivaizdu, jog legalių lošimų paslaugų reklamos draudimas sukurs situaciją, kuomet potencialūs vartotojai matys tik nelegalių organizatorių reklamas.

Tolimesnė perspektyva taip pat nedžiuginanti – pavyzdžiui, neseniai Seime buvo pritarta ir pasiūlymui per metus lošimuose, lažybose ir totalizatoriuose žmogui išleisti iki 15 proc. deklaruotų metinių pajamų. Tai reiškia, kad ateityje Lietuvoje atsiras lošėjo kortelė su galimų pralošti sumų apribojimais. Tai bus dar vienas smūgis legalioms lošimų paslaugoms ir paskata nelegalioms.

Pažymėtinas Vokietijos pavyzdys – šioje šalyje buvo nuspręsta, jog reikia įvesti asmeniui 900 eurų apribojimą internetiniams lošimams – tiek žmogus gali išleisti per mėnesį. Tačiau netrukus šioje šalyje atsirado milžiniška nelegalių lošimų pasiūla – ekspertai vertina, kad įsikūrė apie beveik 1 000 nelegalių lošimų svetainių, kurių apyvarta siekia iki 500 mln. eurų.

Seimas sausio mėn. pritarė Finansų ministerijos parengtoms Azartinių lošimų įstatymo ir Loterijų įstatymo pataisoms, kuriomis finansų įstaigoms pavesta blokuoti bet kokias mokėjimo kortelių operacijas nuotolinių lošimų organizatoriams, kurie nėra įtraukti į vadinamąjį baltąjį sąrašą. Dėl šio pakeitimo dalyvavimas nelegaliuose nuotoliniuose lošimuose, kai už juos atsiskaitoma Lietuvoje veikiančių finansų įstaigų išduota mokėjimo kortele, bus apribotas. Asociacija sveikina, kad pagaliau Finansų ministerija atkreipė dėmesį į nelegalių lošimų problemą, tačiau ši konkreti priemonė yra daugiau simbolinė ir niekaip reikšmingai nesumažins nelegalių lošimų vartojimo, nes tik labai maža dalis mokėjimų už nelegalius lošimus yra atliekama Lietuvos bankų išduotomis mokėjimo kortelėmis. Norint esmingai sumažinti nelegalių lošimų apimtis Lietuvoje, reikia kompleksinių ryžtingų priemonių, kurias Asociacija siūlo šio dokumento VII dalyje.

Probleminis ir pataloginis lošimas

Azartiniai žaidimai, kuriems priklauso ir lošimai, yra tūkstantmečius egzistuojantis reiškinys, glaudžiai susijęs su žmogaus prigimtimi, norinčia patirti netikėtumą, azartą, jaudulį, išbandyti sėkmę. Šiais laikais suaugusiųjų lošimai yra laisvalaikio forma ir mokama pramoga, kuri absoliučiai daugumai šios paslaugos adekvačių vartotojų nesukelia neigiamų pasekmių – tai liudija įvairių šalių ilgametė statistika ir tyrimai. Kaip rodo istorija, lošimų draudimas turi gerokai blogesnės pasekmės, nei legalus jų veikimas tinkamai lošimus reguliuojant ir kontroliuojant. Tačiau taip, tam tikra dalis lošimų vartotojų elgiasi neatsakingi, jų elgesys turi įvairių probleminio lošimų požymių, o dalis lošėjų, deja, gali tapti ir priklausomi.

Šiais metais kilo didžiulė diskusija mūsų šalyje dėl azartinių lošimų problematikos, kurią paskatino „BaltCap“ skandalas. Politikai ir Finansų ministerija bei Lošimų priežiūros tarnyba ėmė lenktyniauti siūlydami viena už kitą griežtesnes lošimų ribojimo priemones, kurių pirmiausia yra galimas lošimų reklamos draudimas. Tačiau ar iš tiesų situacija yra tokia bloga, kad reiktų dar vienos skubios lošimų reguliavimo pertvarkos, kurios esmė – ribojimai ir draudimai? Koks yra tikrasis probleminio ir pataloginio lošimo mastas mūsų šalyje? O gal lošimų socialinės pasekmės nėra tokios reikšmingos ir nenusveria lošimų sektoriaus ekonominės naudos? Statistiniai duomenys niekaip nepatvirtina teiginių, kad mūsų šalyje lošimai yra esminė problema, kurią skubiai reikia spręsti drastiškais priemonėmis. Tad susitarkime dėl terminų ir apžvelkime faktus.

TERMINAI IR METODOLOGIJA

Probleminis ir pataloginis lošimas, dvi gana skirtingos „diagnozės“, moksliai buvo pradėti tyrinėti maždaug nuo 1980 m. Norint pripažinti, kad kažkas turi priklausomybę nuo lošimų, yra reikalingas kvalifikuoto specialisto diagnozavimas, tai nėra kažkieno nuomonė iš šalies ar paties asmens priimtas sprendimas parašyti prašymą neleisti lošti ar kitaip atsiriboti nuo lošimų. Priešingai, toks sprendimas kaip tik rodo, kad asmuo suvokia savo elgesio pasekmes ir susivaldo nuo tolesnio kartojimo.

Probleminis lošimas gali būti apibūdinamas kaip neatsakingas socialinis elgesys, kai asmuo neteisingai vertina azartinių žaidimų tikslą (kaip būdą užsidirbti pinigų, o ne pramogą) ar skiria tam neproporcingą savo turimų pajamų dalį, slepia savo pomėgį nuo artimųjų, skiria lošimui per daug laiko ir pan. Toks elgesys gali turėti reikšmingų neigiamų socialinių pasekmių tiek pačiam asmeniui, tiek jo šeimos nariams bei artimiesiems. Lošimų priklausomybė priskiriama prie impulsų kontrolės sutrikimų, pasireiškiančių kompulsyviu lošimu, trukdančiu asmeniui funkcionuoti visuomenėje, darbe, šeimoje.

1980 m. Amerikos psichiatrų asociacija pataloginį lošimą įvardijo kaip priklausomybės rūšį ir tais pačiais metais šis sutrikimas buvo įtrauktas į Tarptautinio psichinių ligų registro trečiąją redakciją (DSM-III), priskiriant jį impulsų kontrolės sutrikimams. Jie apibrėžiami kaip sutrikimai, kurių metu asmuo susiduria su dideliais sunkumais arba negali pasipriešinti ar atsispirti norui dalyvauti kenksmingoje veikloje, ir tai galiausiai kenkia asmeniui ar aplinkiniams. Ekspertai teigia, kad impulsyvus elgesys siejasi su neurotiškumu, kai asmuo elgiasi impulsyviai, susidūręs su stipriu neigiamu poveikiu, siekdamas greito apdovanojimo,

arba, priešingai, siekdamas susidoroti su nuoboduliu, nuovargiu ar stresu.

Priklausomo lošėjo gyvenime praranda prasmę iki tol reikšmingos vertybės, nuostatos ar įsipareigojimai, būdingos mąstymo klaidos. Dažnai lošimų priklausomybė koreliuoja su alkoholio ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimu, gretutiniais psichikos sveikatos sutrikimais. Bene populiariausias pasaulyje psichikos ligų katalogas DSM (*Diagnostic and Statistical Manual for Mental Disorders*) kodu F63.0 apibrėžia lošimų sutrikimą kaip „nuolatinį ir pasikartojantį probleminį lošimo elgesį, sukeltą kliniškai reikšmingą sutrikimą ar nuovargį“.

Moksliniais tyrimais nustatyta, kad suaugusiųjų probleminių azartinių lošimų paplitimas Europoje svyruoja apie 0,12–3,4 proc., tai yra šiek tiek mažesnis už pasaulinį mastą 0,12–5,8 proc.

LIETUVOS SITUACIJA

Įvairūs mokslininkai sutaria, kad probleminio lošimo paplitimas tiek pasaulyje, tiek Europoje svyruoja nuo procento dalių iki kelių procentų suaugusiųjų populiacijos ir atitinkamai mažiau, jeigu vertinama visa populiacija.

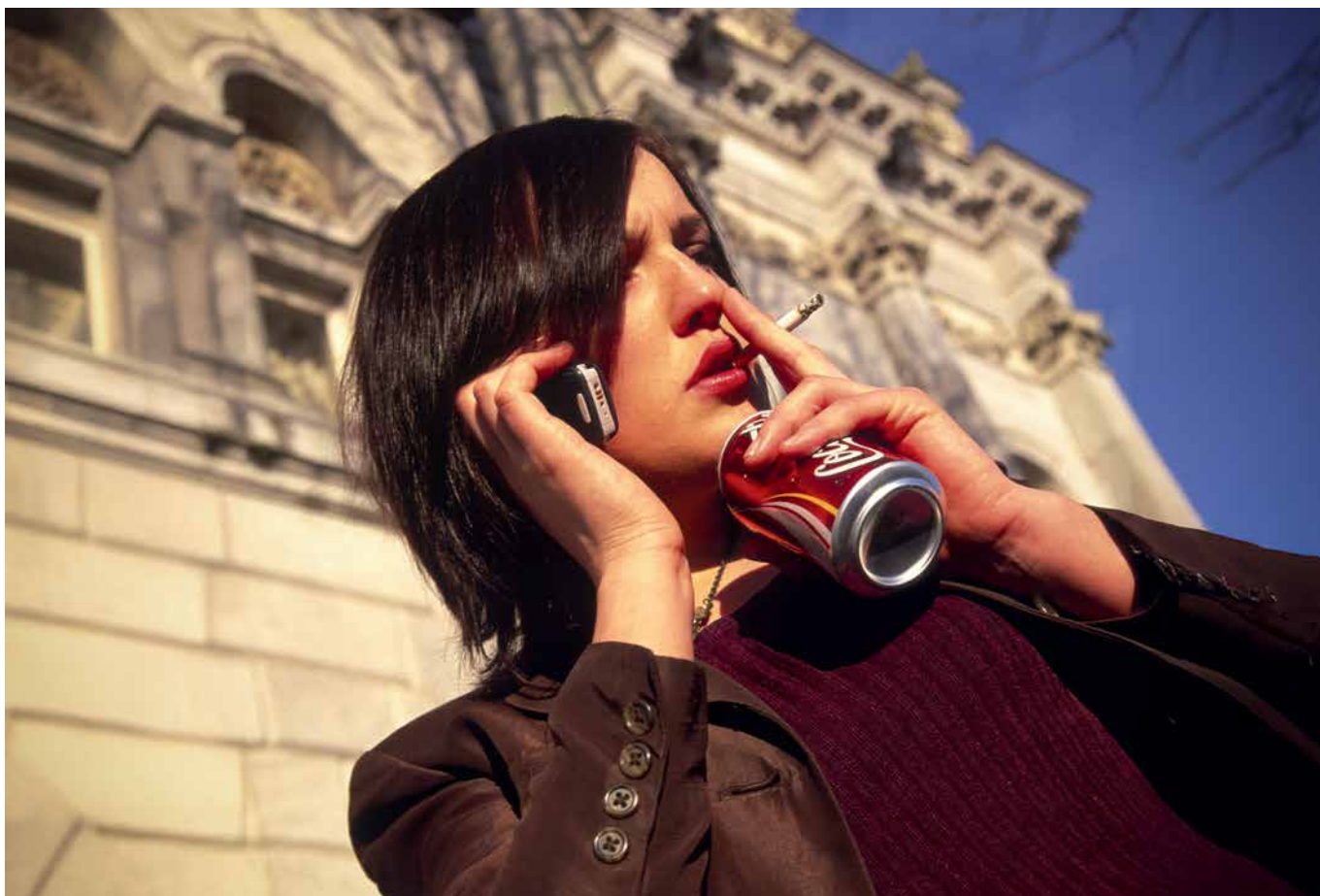
Deja, bet niekas negali tiksliai pasakyti, kiek mūsų šalyje yra lošimų priklausomybę turinčių asmenų. Lietuvoje nacionalinis epidemiologinis pataloginio lošimo tyrimas niekada nebuvo atliktas.

O ką sako sveikatos apsaugos sistemos duomenys? Lietuvos sveikatos apsaugos sistema 2018–2023 m. užfiksavo 369 asmenis, kuriems diagnozuota lošimų priklausomybė (pataloginis lošimas). O Respublikinio priklausomybės ligų centro duomenys rodo, jog centro filialuose 2021–2022 m. ambulatoriškai gydėsi 61 asmuo, stacionare – 16 asmenų.

ALVA sutinka, jog šie sveikatos apsaugos sistemos duomenys neatspindi viso lošimų priklausomybės masto. Remiantis toliau aptariamais tyrimais, galima manyti, kad nuo pataloginio lošimo sutrikimų mūsų šalyje kenčia iki poros tūkstančių asmenų, kuriems reikia profesionalios, dažniausiai kompleksinės psichiatro pagalbos. Kaip minėta, nuo lošimų priklausomi dažniausiai tampa asmenys, kurie turi ir kitų psichinės sveikatos problemų. O Sveikatos apsaugos ministerijos duomenys nurodo, jog mūsų šalyje psichikos ir elgesio sutrikimai dėl alkoholio ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo yra diagnozuoti 25 715 asmenų, ir tai sudaro 7,6 % visų psichikos ligomis mūsų šalyje sergančių asmenų. Todėl galime teigti, kad pataloginis lošimas yra labiau dalis bendros probleminės psichinės sveikatos situacijos nei pernelyg liberalaus reguliavimo ar pan. pasekmė.

KOKIA YRA PROBLEMINE LOŠIMO SITUACIJA LIETUVOJE?

Nustatyti probleminio lošimo paplitimui naudojami tarptautiniu lygiu pripažįstami DSM-5-TR arba PGSI metodikos tyrimai. Abi metodikos šiek tiek skiriasi. Pavyzdžiui, pirmu atveju nagrinėjami 10 teiginių apie tiriamų asmenų elgesį per pastaruosius 12 mėnesių, o antrajame tyrime vertinamos 9-ios dalyvių patirtys per pastaruosius 12 mėnesių. Atitinkamai DSM tyrime maksimalus rizikos balas yra 10 (po vieną kiekvienam tiriamam teiginiui), o PGSI kiekvienas klausimas gali gauti nuo 0 („niekada“) iki 3 („visada“) balų. Todėl vienu atveju vertinimo skalė 0–10, o antru 0–27.

Šie tarptautinę praktiką atitinkantys tyrimai Lietuvoje buvo atlikti tris kartus. Pagal DSM lošimų paplitimo tyrimus 2017 ir 2022 m. atliko Mykolo Romerio universiteto (MRU) mokslininkai ir visuomenės nuomonių tyrimų bendrovės „Vilmorus“ specialistai, o pagal PGSI metodiką 2023 m. VILNIUS TECH mokslininkų komanda. Kaip minėta, DSM ir PGSI metodikos skiriasi, todėl jų rezultatų tiesiogiai tapatinti negalima.

MRU mokslininkų komandos tyrimas leidžia teigti, jog probleminio (taip pat priklausomo) lošimo požymių 2017 m. Lietuvoje galėjo turėti 0,6 % suaugusiųjų populiacijos ir 2022 m. – 0,8 %. VILNIUS TECH mokslininkų grupės išvados nurodo, kad iki 10 % lošiančiųjų gali turėti probleminio lošimo požymių. Kalbant apie konkrečius skaičius, mūsų šalyje bent kartą per metus lošia apie 10 % visos suaugusiųjų populiacijos, taigi lošimo paslaugas rečiau ar dažniau vartoja apie 200 000. Turint omenyje statistinės paklaidos faktorių (iki 3 %), turint omenyje, kad dauguma lošėjų per metus pralošia iki kelių šimtų eurų, galima teigti, jog patologinio ir probleminio lošimo požymių galimai turi apie 10 000 mūsų bendrapiliečių. Palyginimui – probleminio alkoholio vartojimo požymių turi apie 150 000 Lietuvos gyventojų.

Minimą maždaug 10 000 probleminio lošimo požymių turinčių asmenų skaičių patvirtina ir labai panašus Apribojusių savo galimybę lošti asmenų registre užsiregistravusių žmonių aktualus skaičius. Tuo pačiu metu reikia nepamiršti, jog asmens pateiktas prašymas ir buvimas registre nėra jokia diagnozė, daugeliu atvejų

tai nėra net asmens probleminio lošimo įrodymas, nes prašymo pateikimo priežastys gali būti labai įvairios.

Deja, LPT nesiima tirti priežasčių, dėl kurių asmuo kreipėsi į registrą, kokius lošimus jis lošė, kokias neigiamas pasekmes patyrė ir pan. Bet LPT itin mėgsta komunikuoti Apribojusių savo galimybę lošti asmenų registru per metus ar per visą registro egzistavimą pateiktų prašymų skaičių, siekiantį keliasdešimt tūkstančių ir atrodantį labai grėsmingai. Neva tai „beprasilišančios Lietuvos“ išpūdį stiprina ir LPT užsakymu vykdomos visuomenės nuomonių apklausos, taikant „Omnibus“ metodą, tačiau jos nėra reprezentatyvios. O politikos formavimas negali remtis tyrimais, kurie nėra metodologiškai patikimi ir išsamūs.

Tad tikslios informacijos apie probleminių lošimo mastą ir priežastis mūsų šalyje yra per mažai. Šios informacijos vietą užima skaudžios, bet atskirų individų istorijos, arba Atsirbojusių asmenų registru pateiktų prašymų apibendrinti skaičiai, kurie formuoja netikslų situacijos vaizdą. Tuomet remiantis emocijomis („lošimų reklamos per daug ir ji įkyri, todėl man nepatinka lošimais“) menamą problemą norima spręsti vis naujais ribojimais, taip toliau stiprinant esamas tendencijas lošimų vartojime – antžeminių žaidimų vartojimo mažėjimą, nelegalios rinkos augimą ir pan. Tuo pačiu metu prarandamas laikas pasidomėti, koks kompleksas priežasčių sudaro probleminio lošimo iššūkį Lietuvoje ir kaip reikėtų protingai į jį atsakyti, kad būtų galima tikėtis realaus teigiamo pokyčio mažinant probleminio lošimo mastą per švietimo ir edukacijos priemones bei tikslinių ribojimų taikymą.

VII ALVA pasiūlymai

Nestabdžius nelegalių lošimų pasiūlos bei vartojimo augimo ir priešiško reguliavimo legalių lošimų atžvilgiu tendencijų, jos pradės stumti iš Lietuvos legalius lošimų organizatorius. Jau dabar dalies lošimų organizatorių veiklos rezultatai yra neigiami. Asociacija prognozuoja, kad nepalankiai susiklosčius aplinkybėms (nuo objektyvių priežasčių kaip neigiama makroekonominė dinamika ir susijęs paslaugų vartojimo nuosmukis iki subjektyvių priežasčių kaip dalies lošimų organizatorių bankrotai ar persikėlimas į kita jurisdikcijas) 2025–2028 m. periodo antroje pusėje valstybės biudžeto pajamos iš lošimų sektoriaus sumažės nuo apytiksliai 70 mln. iki 7 mln. eurų.

Todėl Asociacija teikia penkis pasiūlymus, kaip stabilizuoti lošimų industrijos reguliavimą ir verslo sąlygas.

1. Vykdyti realų socialinį dialogą

Atsakingo lošimų verslo asociacijos nariai supranta savo teikiamų paslaugų socialinį jautrumą ir būtinybę jas reglamentuoti. Asociacijos nariai nėra suinteresuoti probleminiu lošimu, nes tai turi ilgalaikes neigiamas pasekmes visuomenei ir industrijai. Asociacija neprašo liberalizuoti reguliavimo ar sumažinti mokesčių. Asociacija prašo nedaryti skubotų ir gerai neapgalvotų reguliacinių sprendimų, kurių pasekmės gali būti gerokai kitokios, nei buvo pirminės intencijos. Asociacija prašo kokybiško socialinio dialogo, kurio metu būtų rastas kompromisas tarp valstybės, vartotojų, visuomenės ir sektoriaus.

Mes nuoširdžiai norime, kad azartiniai žaidimai, laisvalaikio praleidimo būdas ir pramogų industrijos dalis, būtų skaidriai ir efektyviai reguliuojami – taip suvaldomos socialinės rizikos bei sukuriama reikšminga nauda šalies biudžetui ir ekonomikai. Asociacija yra pasiryžusi aktyviai bendradarbiauti atsakant į įvairius laikmečio ir rinkos iššūkius. Tikimės, kad mūsų kvietimas pradėti socialinį dialogą bus priimtas, o pats dialogas bus konstruktyvus ir paremtas pariteto principu.

2. Vykdyti realią probleminio lošimo prevenciją

2024 m. balandžio 15 d. Seime vykusios konferencijos metu Finansų ministerijos viceministrė Vaida

Markevičienė nurodė, kad 2022 m. pabaigoje baigus galioti Probleminio lošimo prevencijos planui naujas nebuvo sukurtas, nes senojo veiklos yra tęstinės ir norima sulaukti jų rezultatų ir t. t. Asociacija prašė Finansų ministerijos pateikti informaciją apie šiuo metu Lošimų priežiūros tarnybos įgyvendinamas probleminio lošimo prevencijos priemones, jų siekiamus rodiklius bei jų dinamiką, finansavimo apimtis. Turėdama šią informaciją Asociacija galėtų tikslingai priderinti savo vykdomas ar svarstomas prevencijos priemones. Asociacijos nariai yra pasiruošę išsamiai diskutuoti apie įvairias probleminio lošimo mažinimo ir prevencijos priemones.

3. Vykdyti realią kovą su nelegalia lošimų pasiūla

Didžiausią grėsmę atsakingam lošimui ir probleminio lošimo mažinimo pastangoms kelia nelegalių lošimų operatoriai, kurie nesilaiko jokio lošimų reguliavimo mūsų šalyje, todėl jų veiklos apimtys jau viršijo 25 % legalios lošimų rinkos ir kurie kasmet nesumoka apie 20 mln. eurų mokesčių į valstybės biudžetą. Pagrindinė nelegalių lošimų paslaugų vartojimo priežastis yra legalių lošimų nekonkurencingos sąlygos nelegalių atžvilgiu. Todėl būtina peržiūrėti lošimų reguliavimo nuostatas, kurios nelegalius lošimus paverčia patrauklesniais vartotojams – nauja Azartinių lošimų įstatymo redakcija galėtų būti ilgalaikis tvarus sprendimas. Tačiau suprantama, kad naujos Azartinių lošimų įstatymo redakcijos parengimas nebūtų greitai įgyvendinamas projektas, todėl Asociacija savo 2025 m. sausio 17 d. rašte Finansų ministerijai pateikė konkrečius pasiūlymus, kaip kovą su nelegalia lošimų pasiūla būtų galima padaryti efektyvesnę.

4. Mažinti perteklinius veiklos reikalavimus

Pastaruoju metu visą dėmesį reguliavime skyrus legalių lošimų veiklos suvaržymams, nebeliko laiko periodiškai peržiūrėti reglamentavimo nuostatas, kurios yra pasenusios, todėl nesukuria jokios viešojo administravimo vertės, o verslui tampa administravimo našta ar be pagrindo apunkina vartotojų prieigą prie legalių lošimo paslaugų. Todėl Asociacija šio rašto priede Nr. 1 teikia pasiūlymus Azartinių lošimų įstatymo pakeitimams, kurie padėtų stabilizuoti legalių lošimų organizatorių veiklos sąlygas naujų suvaržymų ir prievolių akivaizdoje.

5. Atsisakyti žalingų reglamentavimo nuostatų

Paskutinėmis tryliktojo Seimo kadencijos darbo dienomis buvo priimta daug skubotų ir nepagrįstų sprendimų

azartinių lošimų reguliavime, užkraunant jų gyvendinimo krūvį verslui ir pasekmių našta naujai Vyriausybei.

Atkreipiame dėmesį į dvi ypač neapgalvotas ir didelę žalą viešajam bei privačiam interesams keliančias nuostatas, kurias yra tikslinga persvarstyti.

5.1. Lošėjo kortelė

Deja, šios iniciatyvos iniciatoriai argumentuotai nenurodė, kodėl tokia kortelė reikalinga ir kokias funkcijas ji atliks. Finansų ministerijos pakeitimų pakete buvo tiesiog pateikta idėja, naująją Vyriausybę įpareigojant iki 2026 m. sausio 1 d. pateikti atitinkamą Azartinių lošimų įstatymo projektą, kuriame ir būtų pateikti atsakymai į klausimus, į kuriuos neatsakė projekto iniciatoriai. Tai turbūt pirmas kartas Lietuvos teisėkūroje, kai įstatyme atsiranda idėja-sąvoka, kurią pavedama detalizuoti būsima Vyriausybei ir ją įpareigojant vėliau pateikti Seimui tos idėjos turinį ir veikimo taisykles. Visiškai neaišku, kokia bus priemonės nauda viešajam interesui, kokios pasekmės vartotojams, tik aišku, kad tai naujas ribojimas legaliai veikiančiam verslui.

5.2. Nauja baudų tvarka legalių lošimų organizatoriams

Nauju Azartinių lošimų įstatymo pakeitimu yra numatyta lošimų bendrovėms taikyti itin griežtas sankcijas už taisyklių pažeidimus – baudos išaugo nuo 10 tūkst. iki keleto milijonų ir daugiau eurų. Kaip toks drastiškas baudų padidinimas padės kovoti su probleminiu lošimu? Jokių pagrįstų priežasčių didinti baudas nėra. Per daug metų nebuvo nė vienos situacijos, kad būtų pripažinta, jog lošimų organizatoriaus padarytas pažeidimas yra tyčinis ar pakartotinis. Dauguma LPT sprendimų skirti baudas yra apskūsti teismui ir dalis LPT sprendimų buvo pripažinti neteisėtais. Ši aplinkybė dar ir nurodo, kad lošimų organizatoriams skiriamos baudos yra reikšmingos, priešingu atveju jie LPT sprendimų neskųstų teismui. Kita vertus, tai, kad beveik visi LPT sprendimai yra skundžiami teismui, indikuoja teisės aktų taikymo ir interpretavimo problemas, kai dėl menko teisės aktų aiškumo LPT ir lošimų organizatorių supratimas išsiskiria. Ir šiame kontekste staiga atsiradusi naujovė dėl net mažareikšmių pažeidimų didinti baudas iki tokio lygio, kai vienas pažeidimas pavers didelę dalį rinkos dalyvių nuostolingai veikiančiais, yra labai stebinanti.

